

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie

***„Warunki i problemy ekonomicznego
funkcjonowania gospodarstw rolnych
w Niemczech”***

*Materiały szkoleniowe z wyjazdu studyjnego dla nauczycieli
przedmiotów ekonomicznych.*

26 lipiec – 1 sierpień.2008r.

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej

ul. Pszczelińska 99

05 – 840 Brwinów

Tel. 022/ 729 66 34 do 38

<http://www.kcer.pl>

Koordinator: Barbara Płotczyk

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie

Całość zebrała i opracowała: Małgorzata Muraczewska

Zespół Szkół w Kowalu

Spis treści

- 1. Wstęp.**
- 2. Charakterystyka Ośrodka Kształcenia Zawodowego Deula Hildesheim w Niemczech**
Pajestka Maria
Zespół Szkół Agrotechnicznych i Gospodarki Żywnościowej w Radomiu
Szymczuk Edyta
Zespół Szkół Rolnicze CKU w Okszowie
- 3. Kształcenie zawodowe w Niemczech.**
Moroz Anna
Zespół Szkół Techniczno-Rolniczych w Sejnach
Siembieda Marianna
Zespół Szkół Rolniczych w Potoczku
- 4. Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych.**
Niedbała Wiesława
Zespół Szkół Rolnicze CKU w Rzemieniu
Stasiuk Monika Zofia
Zespół Szkół Rolnicze CKU w Leśnej Podlaskiej
- 5. Wsparcie niemieckiego rolnictwa ze środków UE.**
Antosz-Kończ Iwona
Zespół Szkół Rolnicze CKU w Głubczycach
Muraczewska Małgorzata
Zespół Szkół w Kowalu
- 6. Alternatywne źródła pozyskiwania energii - produkcja biogazu.**
Renowicka Regina
Zespół Szkół nr 7 w Suwałkach
Sroka Mirosław
Zespół Szkół Agrobiznesu w Bystrej
- 7. Bezpieczeństwo i ochrona pracy w rolnictwie.**
Berent Lucyna
Zespół Szkół w Gołotczyźnie
Sitnik Danuta
Zespół Szkół Rolniczych w Janowie
- 8. Zakończenie.**

1. Wstęp

W dniach 26.07 – 01.08. 2008 r. grupa 16 nauczycieli przedmiotów ekonomicznych przebywała na wyjeździe studyjnym, dotyczącym warunków i problemów ekonomicznego funkcjonowania gospodarstw rolnych w Niemczech, w Ośrodku Kształcenia Zawodowego Deula Hildesheim w Niemczech. Uczestnicy wyjazdu zostali zapoznani z:

- 1) funkcjonowaniem Ośrodka Kształcenia Zawodowego Deula w Niemczech;
- 2) systemem kształcenia zawodowego młodzieży w kierunkach rolniczych oraz systemie doksztalcania osób pracujących w rolnictwie i pokrewnych zawodach;
- 3) sprzedażą bezpośrednią produktów rolnych;
- 4) pomocą finansową skierowaną do niemieckich gospodarstw rolnych;
- 5) technologią produkcji i wykorzystaniem biogazu do celów energetycznych;
- 6) bezpieczeństwem i ochroną pracy w gospodarstwie oraz działalnością związków zawodowych rolników w zakresie nadzoru bhp w rolnictwie;

Wszyscy uczestnicy wyjazdu studyjnego wzbogacili się o nowe doświadczenia i wiedzę o warunkach i problemach ekonomicznych funkcjonowania gospodarstw rolnych w Niemczech.

Pajestka Maria

Zespół Szkół Agrotechnicznych i Gospodarki Żywnościowej w Radomiu

Szymczuk Edyta

Zespół Szkół Rolnicze CKU w Okszwie

2. Charakterystyka Ośrodka Kształcenia Zawodowego Deula Hildesheim w Niemczech

Deula Hildesheim GmbH jest spółką użyteczności publicznej z ograniczoną odpowiedzialnością prawną. Zajmuje się kształceniem zawodowym i różnego rodzaju szkoleniami w zakresie gospodarki rolnej, transportu, ochrony, środowiska i techniki laboratoryjnej, rzemiosła, techniki komunalnej, IT-Akademii. Organizuje liczne krajowe i międzynarodowe seminaria.

Profile kształcenia i doskonalenia w Deula to:

- technika rolnicza;
- mechanika samochodowa;
- technika komunalna;
- ochrona środowiska (głównie wód i powietrza);
- obróbka ręczna;
- technologie informacyjne.

Deula powstała w 1953 roku. Funkcjonowała wówczas jako placówka szkoleniowa dla rolników. Potrzeba utworzenia ośrodka wynikała ze stałego spadku zatrudnienia w rolnictwie a co za tym idzie, potrzeba organizowania dodatkowych zakresów szkoleń dla rolników. W dniu dzisiejszym Deula oferuje ponad 60 kursów o różnej tematyce fachowej. Do ich realizacji organizatorzy mają do dyspozycji 17 sal wykładowych, dwa laboratoria, pomoce naukowe w postaci maszyn, urządzeń, samochodów, modeli, itp. Wszystko znajduje się w dziewięciu budynkach na łącznej powierzchni sal ok. 7000 m². Wysoką jakość kształcenia zapewnia stała współpraca z producentami maszyn. Ogrzewane hale umożliwiają szkolenie praktyczne w zakresie eksploatacji maszyn przez cały rok, niezależnie od warunków atmosferycznych. Deula posiada również stacje kontroli opryskiwaczy, wyposażoną w specjalistyczny sprzęt diagnostyczny, pracownię sprzętu do pielęgnacji terenów zieleni, laboratoria w których prowadzone są badania związane z ochroną środowiska, pracownię do nauki zwodów związanych z infrastrukturą miejską, pracownię komputerową a także pracownię przetwórstwa rolno-spożywczego.

Uczestnicy kursów i seminariów pochodzą z całego terytorium Niemiec a także z zagranicy. W czasie szkolenia większość uczestników mieszka w domach gościnnych, które posiadają możliwość noclegu dla ok. 100 gości, na poziomie komfortu średniej klasy hotelu. Pokoje są jedno i dwu osobowe. Każdy posiada prysznic, toaletę i TV. O dobre samopoczucie mieszkańców troszczy się własna kuchnia. Uczestnicy szkoleń w czasie wolnym, mają do dyspozycji saunę, kregielnię, bilard i stół do gry w piłkę nożną.

Umiejętności jakie uczestnicy mogą nabyć w poszczególnych dziedzinach:

- gospodarka rolna – nauka w ramach szkoły zawodowej. Uczniowie przygotowują się do zawodu rolnik, mają możliwość korzystania z kształcenia praktycznego (w ramach szkoły trzyletniej jak i również dwuletniej i rocznej). Młodzież szkoli się na wszystkich maszynach rolniczych a także poznaje przepisy oraz zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;
- transport – możliwość uzyskania każdej kategorii prawa jazdy, istnieje szansa zdobycia zawodu kierowcy zawodowego (potwierdzenie przez Przemysłową Izbę Rzemieśniczą) organizowane są również kursy kwalifikacyjne dla kierowców zawodowych;
- ochrona środowiska i technika laboratoryjna – kształcenie fachowców w zakresie techniki zasilania wodnego, techniki ścieków, gospodarki odpadami oraz techniki laboratoryjnej. Deula organizuje kursy i egzaminy końcowe w dziedzinie ochrony środowiska;
- zawody rzemieślnicze – nauka w zakresie obróbki i przetwarzania metalu oraz wszystkich możliwych technik spawalniczych. Na szczególną uwagę zasługuje kurs spawalniczy „kreatywne tworzenie”;
- technika komunalna – głównie nauka opieki nad drzewami, zagajnikami i lasami, wycinki drzew. Na pierwszym planie stoi jednak przekazywanie i nauka umiejętności z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ochrony przed wypadkami;
- IT-Akademia – bogata oferta Office – szkoleń aż do uzyskania tytułu specjalistów IT.

Od 1992 roku Deula przy współpracy federalnych i krajowych ministerstw, organizuje międzynarodowe seminaria. Wchodzi również w kooperacje w dziedzinie projektów naukowych współfinansowanych przez środki UE. Najwięcej środków finansowych przekazywanych jest na szkolenia z dziedziny ochrony środowiska i gospodarki rolnej oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.

Deula Hildesheim organizuje również targi i wystawy. Do dyspozycji posiada ogrzewane i przystosowane do ruchu samochodowego hale o łącznej powierzchni ok. 4000 m² oraz powierzchnie na wolnym powietrzu ok. 8000 m² i miejsca parkingowe. Ponadto proponuje do wynajęcia sale multimedialne konferencyjne. Istnieje też możliwość skorzystania z usług gastronomicznych. Deula ma duże doświadczenie w organizacji szkoleń. Posiada dużą liczbę chętnych do uczestniczenia w nich nie tylko z kraju ale także z zagranicy. Ma również doświadczenie w organizowaniu seminariów naukowych z zakresu ekologii (współpraca z Polską) a także realizacji projektów Leonardo da Vinci. W trakcie szkoleń uczestnicy otrzymują niezbędne pomoce dydaktyczne oraz środki i materiały eksploatacyjne do realizacji ćwiczeń i pokazów.

Historycznym wydarzeniem dla Deula Hildesheim było uzyskanie w 1992 roku prawnej samodzielności szkoły. Na początku szkoła ta podlegała państwowej użyteczności publicznej KTBL. W dniu dzisiejszym ma ona formę prawną GmbH (spółka z o.o.) do której swoje udziały wpłacają miasto i powiat Hildesheim, związki zawodowe rolników, Zakład Naukowy Przemysłu Transportowego Dolnej Saksonii, Wiejska Oświata dla Dorosłych, Izba Rzemieślnicza i Niemiecki Transport Meblowy AG.

Ośrodek kształcenia Deula jest jednym z wielu funkcjonujących w Niemczech. Dzięki takim instytucjom możliwe jest właściwe przygotowanie młodego człowieka do wykonywania zawodu a także bieżące doskonalenie osób już pracujących.

Moroz Anna

Zespół Szkół Techniczno-Rolniczych w Sejnach

Siembieda Marianna

Zespół Szkół Rolniczych w Potoczku

3. System kształcenia zawodowego w Niemczech.

Podstawą szkolnictwa zawodowego w Niemczech, w odróżnieniu od innych krajów europejskich, jest tak zwany system dualny. Uczniowie chodzą do szkoły zawodowej 3 lata (początkowo 3-4 dni w tygodniu później 1 dzień spędzają w szkole) i jednocześnie przyuczani są do zawodu bezpośrednio na stanowisku pracy. Jeśli uczeń posiada już wcześniej wyuczony zawód, czas nauki w szkole zawodowej, może ulec skróceniu do dwóch lat. Za praktykę zawodową uczniowie otrzymują wynagrodzenie. Uczeń pobiera naukę zawodu, w odpowiednio przystosowanym do celów kształcenia przedsiębiorstwie.

System dualny nie stawia żadnych formalnych wymogów w kwestii przyjmowania uczniów do szkoły. Niezależnie od szkoły jaką ukończyli, wszyscy absolwenci szkoły mają możliwość nauki w każdym prawnie uznawanym zawodzie. Rzeczywistość pokazuje jednak, że szanse dostępu do kształcenia zawodowego a faktyczny jego przebieg to dwie różne kwestie. Sposób przekazywania wiedzy w

systemie dualnym opiera się na kombinacji nauki i pracy. Zgodnie z jego założeniem powinno się łączyć teorię i praktykę, wiedza i kompetencje w działaniu powinny być przekazywane łącznie. Bardzo ważną rolę przy tym odgrywa podział zadań pomiędzy szkołą, w której jest przekazywana uczniom teoria a zakładem, gdzie uczeń zdobywa praktyczne przygotowanie do zawodu. Jednak szkoły nie można utożsamiać z czystym przekazem teorii, i to samo odnośnie zakładu-kształcenia w zakładzie nie można ograniczać jedynie do praktyki. Obie instytucje kształtujące młodego człowieka powinny się wzajemnie uzupełniać, ponieważ ich zadaniem jest wykształcenie młodzieży zarówno pod względem teoretycznym jak i praktycznym. Kształcenie w systemie dualnym wymaga dokładnych uzgodnień kwestii merytorycznych

i czasowych oraz ścisłej, wzajemnej koordynacji placówek współpracujących w systemie (szkoła zawodowa i przedsiębiorstwo). Dlatego niezbędne jest ustalenie treści, które mają być przekazane w szkole zawodowej, zgodnie z regulaminem kształcenia w zakresie każdego zawodu z treściami, których uczniowie mają się uczyć w przedsiębiorstwach.

Przykładem szkoły zawodowej w Niemczech jest szkoła położona na obrzeżach Hanoweru. Pracuje w niej pan Marheineke, który w skrócie opowiedział o szkołach rolniczych w tamtym rejonie.

Szkoła ta liczy 1500 uczniów. Jednak średnio jednego dnia w szkole przebywa 300 uczniów. Wynika to z tego, iż młodzież odbywa praktyki w zakładach szkoleniowych.

Nauka w szkole trwa trzy lata. Młodzież kształci się tu w trzech podstawowych działach:

- ogrodnictwo;
- florystyka;
- rolnictwo.

Poszczególne działy przygotowują do takich zawodów jak: technik krajobrazu, produkcja jednorocznych roślin ozdobnych, uprawa warzyw, sadownictwo, ogrodnictwo cmentarne, uprawa krzewów ozdobnych, ochrona drzew, rolnik, hodowla koni, rybołówstwo śródlądowe, opieka nad zwierzętami, usługi świadczone dla rolnictwa.

Szkoła nie posiada własnego gospodarstwa rolnego. Zajęcia teoretyczne odbywają się w innym miejscu niż zajęcia praktyczne. Praktyczna nauka zawodu odbywa się w zakładach kształceniowych, którymi są przeważnie gospodarstwa rolne. Gospodarstwa te muszą spełnić określone warunki, m.in.:

- właściciel gospodarstwa powinien mieć odpowiednie kwalifikacje zawodowe oraz staż pracy;
- gospodarstwo powinno być wyposażone w niezbędne maszyny, urządzenia, budynki;
- sytuacja finansowa gospodarstwa powinna być zadowalająca.

W sąsiedztwie szkoły również znajduje się Urząd Ochrony Roślin, z którym utrzymywana jest ścisła współpraca.

Za prawidłowy przebieg kształcenia zawodowego w regionie, odpowiedzialność ponosi doradca zawodowy. Jego kompetencje skupiają się na:

- odpowiednim doborze zakładów kształceniowych;

- czuwaniu nad prawidłowym procesem kształcenia;
- sprawdzaniu i weryfikowaniu wyników kształcenia.

Gospodarstwa pełnią ważną rolę w procesie kształcenia. Przekazują one umiejętności jakie uczeń powinien zdobyć w trakcie kształcenia zawodowego, które są niezbędne do zdania egzaminu końcowego. Za powołanie i poprawne funkcjonowanie zakładów kształceniowych, odpowiedzialność ponosi Izba Rolnicza, która bezpośrednio podlega pod Ministerstwo Rolnictwa.

Organem prowadzącym szkołę jest Ministerstwo Oświaty. Opracowuje ono m. in. programy nauczania dla poszczególnych kierunków kształcenia. Ministerstwo ponosi również koszty związane z zatrudnieniem i wynagrodzeniem kadry nauczycielskiej. Pozostałe koszty, związane z funkcjonowaniem szkoły ponosi stosowny organ administracji. Dla uczniów nauka jest bezpłatna.

Pozytywną stroną przyjętego systemu kształcenia jest to, że uczniowie realizują zajęcia teoretyczne i praktyczne równolegle. Od początku nauki uczeń poznaje zawód. Zmiana zawodu w trakcie roku szkolnego nie jest możliwa. Nie trafiony wybór kierunku kształcenia powoduje utratę całego roku nauki.

Dwa razy w ciągu roku odbywają się seminaria. Udział w nich biorą: doradca kształceniowy, nauczyciele przedmiotów zawodowych i właściciele zakładów kształceniowych. Seminaria te poświęcone są omówieniu bieżących problemów związanych z odbywaniem przez uczniów praktyk zawodowych.

Podobnie jak w Polsce kształcenie w zawodzie kończy się egzaminem. Egzamin zawodowy przeprowadzany jest każdego roku w maju. Składa się on z dwóch części:

- teoretycznej (pisemnej) – trwającej 180 minut, sprawdzającej wiedzę m. in. z zakresu produkcji roślinnej, produkcji zwierzęcej, polityki gospodarczej. W skład komisji egzaminacyjnej wchodzi nauczyciele odpowiedzialni za wiedzę z określonych przedmiotów, doradca zawodowy oraz właściciele zakładów szkoleniowych, w których uczeń odbywał praktykę;
- praktycznej – trwającej 150 minut, z czego 30 minut poświęcone jest na omówienie czynności wykonywanych przez ucznia w trakcie praktyki zawodowej, pozostałe 120 minut przeznaczone jest na wykonanie zadania praktycznego z zakresu określonego zawodu.

Część praktyczna egzaminu odbywa się w zakładzie kształceniowym (gospodarstwie rolnym). Za przygotowanie i organizację egzaminu odpowiada doradca szkoleniowy.

Szkolnictwo niemieckie jest zainteresowane stałą współpracą w zakresie praktycznej nauki zawodu ze szkołami i gospodarstwami innych państw. Jest również otwarte na przyjmowanie uczniów w celu nabycia wiedzy i podzieleniu się doświadczeniami. Stąd też od wielu lat kontynuowana jest wymiana młodzieży, która przynosi wymierne efekty dla każdej ze stron.

Niedbała Wiesława

Zespół Szkół Rolnicze CKU w Rzemieniu

Stasiuk Monika Zofia

Zespół Szkół Rolnicze CKU w Leśnej Podlaskiej

4. Sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych

Droga produktów rolnych od producenta do konsumenta przybiera różne formy. Rozwój kanałów dystrybucji wywołany jest rozwojem rolnictwa jak i również koniecznością dostosowania się do przepisów rynków wewnętrznych. Instytucją odpowiedzialną za organizację sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych w Niemczech jest izba rolnicza. Jej zadania to m.in.:

- wspieranie bezpośredniej sprzedaży produktów rolnych;
- uznawanie nowych przedsiębiorstw chcących rozpocząć sprzedaż bezpośrednią;
- wspieranie w rozwoju marketingu (np. reklamy, informacje dla konsumentów, szyldy itp.);
- udział w targach i wystawach;
- opieka nad targami rolniczymi, kontrola targów rolniczych i doradztwo;
- promocja produktów regionalnych i wytyczanie kierunków działania w tym zakresie.

Każdy rolnik decydujący się na bezpośrednią sprzedaż swoich produktów, musi przestrzegać praw i norm, w zakresie produkcji i sprzedaży artykułów spożywczych.

Sprzedaż bezpośrednia w Dolnej Saksonii kształtuje się następująco:

- 1% - 9% sprzedaży bezpośredniej prowadzi 26% gospodarstw;
- 10% - 19% sprzedaży bezpośredniej prowadzi 26% gospodarstw;
- 20% - 29% sprzedaży bezpośredniej prowadzi 15% gospodarstw;
- 30% - 39% sprzedaży bezpośredniej prowadzi 9% gospodarstw;
- 40% - 49% sprzedaży bezpośredniej prowadzi 6% gospodarstw;
- 50% i więcej sprzedaży bezpośredniej prowadzi 18% gospodarstw.

W Niemczech można wyróżnić następujące kanały sprzedaży bezpośredniej:

- sklep w gospodarstwie (oddzielne pomieszczenie) – nie wymaga zezwolenia, nie ma stałych godzin otwarcia sklepu i często obowiązuje samoobsługa, najczęściej tę formę sprzedaży spotyka się przy handlu owocami i warzywami, występują tu korzyści organizacyjne;
- sklep w pomieszczeniach gospodarczych – obowiązują stałe godziny otwarcia, klienci są obsługiwani przez sprzedawcę, wymagane jest pozwolenie na działalność z urzędu lub tzw. umowa rolnicza. Pomieszczenie, w którym prowadzona jest sprzedaż musi spełniać warunki sanitarno-epidemiologiczne. Zaletą tej formy jest możliwość

zwiększenia asortymentu sprzedaży oraz niezależność sprzedaży od warunków atmosferycznych;

- sprzedaż z pola (z ulicy) – miejsce sprzedaży musi być oznakowane (szyld) jak i również musi być wyznaczone miejsce do parkowania. Nie można bowiem zakłócać ruchu ulicznego. Najczęściej prosto z pola sprzedawane są truskawki, jabłka, borówki, śliwki, warzywa;
- sprzedaż na targowisku – wyznaczone stoisko czynne w określonych godzinach;
- sprzedaż u konsumenta „dostarczanie produktów pod drzwi”.

Sprzedaż bezpośrednia w Niemczech jest bardziej popularna niż w Polsce. Umożliwia ona rolnikowi zarówno bezpośredni kontakt z konsumentem jak i omięcie pośrednika sprzedaży. Dzięki temu rolnik może uzyskać wyższą cenę za swoje produkty jak i „wyjść na przeciw” potrzebom ostatecznych odbiorców.

Przykładem gospodarstwa rolnego w Niemczech zajmującego się sprzedażą bezpośrednią, jest gospodarstwo pana Hahne, położone w Gleidingen. Jest to przedsiębiorstwo rodzinne zajmujące się uprawą owoców. Oprócz domowników w gospodarstwie pracuje na stałe 3 pracowników oraz w sezonie 5 praktykantów.

Na 25 ha uprawiane są m.in. winogrona, śliwki, jabłka, brzoskwinie, borówki, jeżyny, leszczyny, gruszki, czereśnie. Sprzedawane są owoce nieprzetworzone jak i również wytwarzane w gospodarstwie soki owocowe, marmolady, dżemy, wina. Dodatkowym źródłem dochodu jest sprzedaż miodu z własnej pasieki. 100% produktów wytworzonych w gospodarstwie jest sprzedawane. Z tego we własnym gospodarstwie pan Hahne sprzedaje ok. 25% produkcji, na targach 50% produkcji. Pozostałe 25% produkcji stanowią inne formy sprzedaży. Należy tu podkreślić, iż 70% produktów posiada stałych odbiorców. Świadczy to o dobrych kontaktach rolnika z odbiorcami jak i zarówno o doskonałej znajomości zasad gospodarki rynkowej. Zapleczem do prowadzenia działalności jest własny sklep położony w gospodarstwie, nowoczesny park maszynowy, przechowalnia owoców, hale przetwórcze, magazyny oraz samochody.

Gospodarstwo pana Hahne dzięki doradztwu podatkowemu i finansowemu izby rolniczej z Hanoweru, osiąga dobre wyniki ekonomiczne. Rokuje również duże szanse na przyszłość. Córka gospodarza studiuje sadownictwo by w przyszłości przejąć rodzinny interes. Ważnym aspektem jest to, iż rolnik jest otwarty na współpracę i wymianę doświadczeń z innymi. Jego gospodarstwo odwiedzają grupy szkoleniowe w celu zapoznania się z tym jak w praktyce wyglądają warunki uprawy, przetwórstwa oraz bezpośredniej sprzedaży produktów rolnych.

Antosz-Kończ Iwona

Zespół Szkół Rolnicze CKU w Głubczycach

Muraczewska Małgorzata

Zespół Szkół w Kowalu

5. Wsparcie niemieckiego rolnictwa ze środków UE

Niemcy integrację z krajami europejskimi rozpoczęły w 1957 roku. Wtedy to na mocy Traktatu Rzymskiego powstała europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG). Począwszy od tamtego czasu kraj ten aktywnie brał udział w jednoczeniu Europy. W 2002 roku wstąpił do unii walutowej.

Rolnictwo w Niemczech należy do wysoko rozwiniętych. Niemniej jednak potrzebuje również pomocy z zewnątrz. Gospodarstwa rolne mogą uzyskać pomoc z dwóch źródeł, tj. funduszy Unii Europejskiej i funduszy izb rolniczych.

W Dolnej Saksonii funkcjonuje jedna izba rolnicza. Liczy ona 1200 pracowników, którzy urzędują w 27 siedzibach. Jej zadania można podzielić na obowiązkowe (doradztwo szkoleniowe, doradztwo dla poszczególnych działów przemysłu, doradztwo w ochronie roślin i żywieniu zwierząt) i dodatkowe (okazjonalne) - związane ze wspieraniem rolnictwa.

Wspieranie rolnictwa przez izbę rolniczą dzieli się na dwa zakresy:

- ogólny;
- dla specjalnych działów.

W obydwu przypadkach inwestycje podejmowane są z własnych środków finansowych rolnika a później następuje zwrot części poniesionych wydatków.

Głównym celem wsparcia rolnictwa jest poprawienie zdolności konkurencyjnej gospodarstw m.in. poprzez obniżenie kosztów produkcji, poprawę infrastruktury i warunków chowu zwierząt. Aktualnie inwestycje dotyczą budowy i modernizacji budynków, wprowadzania nowych technik i technologii produkcji, zakup maszyn rolniczych, urządzeń, środków ochrony roślin, budowy magazynów, itp. Należy tu podkreślić, że izby rolnicze nie wspierają: codziennych wydatków związanych z funkcjonowaniem gospodarstwa, inwestycji nie istotnych z punktu widzenia poprawy ekonomiki gospodarstwa a także małych hodowli kur niosek i bydła mlecznego.

Wszystkie formy wsparcia niemieckiego rolnictwa muszą być zgodne z przyjętą wspólną polityką rolną obowiązującą w krachach Unii Europejskiej. Tak naprawdę to ona dyktuje warunki otrzymania

dotacji oraz kierunki rozwoju niemieckich gospodarstw.

Żeby rolnik mógł otrzymać dotację musi spełnić następujące warunki:

- wykształcenie:
 - ukończona 3 letnia szkoła rolnicza (kwalifikacje),
 - roczna szkoła rolnicza zawodowa i roczna praktyka w rolnictwie – w sytuacji gdy nie jest rolnikiem ale posiada wykształcenie w pokrewnym zawodzie;
- przez 2 lata musi prowadzić książkę rachunkową;
- wykazywać ciągły rozwój gospodarstwa rolnego;
- opracowanie i przedstawienie koncepcji inwestycyjnej, musi udowodnić, iż przedsięwzięcie będzie rentowne.

Najczęściej podejmowane są inwestycje w granicach 30000 euro. Jednak maksymalna kwota przedsięwzięcia to 1,5 mln euro. Rolnik z własnych środków pokrywa 25% planowanych wydatków. Gospodarstwa rolne korzystają z prywatnych usług doradczych w planach na daną inwestycję. Doradztwo jest płatne i może być dołączone jako koszty inwestycji. Firmy nadzorują i przeprowadzają budowę. Po wykonaniu inwestycji wystawiają rozliczenie. Rolnik nie realizuje przedsięwzięcia sam. Teoretycznie rolnik może napisać wniosek ale w praktyce wszystko robi doradca przez niego opłacany. Środki na finansowanie inwestycji pochodzą częściowo z budżetu Unii Europejskiej, częściowo z budżetu państwa lub poszczególnych landów.

W latach 70 i 80 pomoc finansowa dotyczyła wszystkich przedsiębiorstw. Nie wspierano tylko mleczarni i budowania magazynów. Wsparcie obejmowało głównie hodowle bydła mlecznego i buhajów oraz uprawy zbóż. Dofinansowaniem była objęta powierzchnia gruntów uprawnych.

W pierwszych latach dotacja wynosiła 700 marek na 1 ha ugoru. W przypadku gruntów ornych dotacja wynosiła 1400 marek na 1 ha. Jednak dokładna kwota dotacji zależała od klasy bonitacyjnej ziemi (grunty były dzielone w skali od 0 do 100 punktów). W latach 90 wprowadzono współodpowiedzialność rolnika. Polegała ona na tym, iż za każdą sprzedaną tonę zboża rolnik musiał odprowadzić do budżetu państwa równowartość 1 euro. Dotyczyło

to jednak tylko gospodarstw powyżej 16 ha ur. Mniejsze gospodarstwa nie miały takiego obowiązku.

W 1993 roku miała miejsce reforma agrarna UE. Jej celem było wyrównanie dochodów rolników z innymi grupami zawodowymi. Wiązało się to z koniecznością wyrównania cen produktów rolnych. Warunkiem otrzymania dofinansowania było to, żeby gospodarstwa wielkoobszarowe 10% swoich użytków rolnych odłogowały.

Począwszy od 1993 roku do 2001 roku zaczęły pojawiać się szczególne premie dla:

- hodowli krów mlecznych i rozplodowych;
- hodowli owiec z małymi;
- hodowli bydła mięsnego (opasy);
- hodowli cielaków mięsnych;
- hodowli jałówek.

Od 2000 roku zaczęła zmniejszać się kwota wsparcia dla gruntów ugorowanych. W 2005 roku miała miejsce druga reforma agrarna. Od tamtego roku kwota wsparcia dla wszystkich gospodarstw była podobna. Przykładowo dotacja na 1 ha użytków rolnych wynosiła 255,12 euro a na 1 ha użytków zielonych 99,75 euro. Jediną szansą na wyższe środki finansowe to tzw. premie indywidualne w wysokości 100 euro (łącznie można otrzymać 355,12 euro).

Doradztwo prowadzone przez państwo i izby rolnicze jest określane jako oficjalne lub prowadzone z urzędu. Zarówno doradztwo państwowe jak i prowadzone przez izby rolnicze, ma swoje placówki w landach, okręgach i powiatach. Doradztwo oficjalnie odpowiedzialne jest za realizację państwowych programów promocji rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich oraz prowadzenie zawodowego kształcenia ustawicznego. Ponadto niezbędne dla prowadzenia działalności, fundusze pochodzą z gromadzonych przez izby rolnicze wkładów członkowskich rolników. Ważnymi elementami Wspólnej Polityki Rolnej jest stabilizacja rynku artykułów rolnych oraz zapewnienie odpowiedniego zaopatrzenia w produkty rolne, a także umożliwianie konsumentom kupna produktów rolnych po rozsądnych cenach.

Wspólna Polityka Rolna jest jedną z najważniejszych polityk wspólnotowych, pochłaniającą blisko połowę unijnego budżetu. Jej cele są następujące: zapewnienie odpowiedniego poziomu życia ludności rolniczej, ustabilizowanie rynków rolnych, zapewnienie zaopatrzenia w produkty rolne po rozsądnych cenach oraz modernizacja europejskiego rolnictwa.

Renowicka Regina

Zespół Szkół nr 7 w Suwałkach

Sroka Mirosław

Zespół Szkół Agrobiznesu w Bystrej

6. Alternatywne źródła pozyskiwania energii - produkcja biogazu

Zasoby konwencjonalnych źródeł energii, takie jak węgiel czy ropa naftowa są na wyczerpaniu. Dla Niemiec, podobnie jak dla Polski, Austrii czy Francji – importerów ropy naftowej, w przyszłości ceny tych surowców będą stanowić zaporę w masowym ich wykorzystaniu. Szansą na rozwój energetyki jest pozyskiwanie energii z jej odnawialnych źródeł. Szacuje się, że do końca 2020 roku udział odnawialnych źródeł energii w Unii Europejskiej osiągnie poziom 14% bilansu energetycznego. W chwili obecnej w Niemczech energia pozyskiwana w ten sposób to tylko 2% ogółu. Odnawialne źródła energii pozwalają nie tylko produkowanie energii ale także na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych (głównie dwutlenku węgla).

Przykładem przedsiębiorstwa produkującym biogaz z surowców rolniczych jest niemiecka firma założona przez pięciu rolników. Zakład położony jest w Niemczech ok. 10 km od Hildesheim (uczestników wyjazdu oprowadził po przedsiębiorstwie jeden z pięciu współpracowników pan Ernest). Biogaz wykorzystywany do celów energetycznych powstaje w procesie fermentacji beztlenowej biomasy. Uzyskany w ten sposób gaz może być spalany w silnikach tłokowych lub turbinach gazowych. Budowy zakładu produkcji biogazu podjęto się w 2004 roku. Wtedy to w niemieckim ustawodawstwie stworzono prawo umożliwiające rozwój tego rodzaju działalności. Pozyskiwanie energii, z jej odnawialnych źródeł stało się łatwiejsze w wyniku istnienia jasnych przepisów i możliwości uzyskania dofinansowania inwestycji. Utworzona spółka była pionierem na rynku. Musiała się ona borykać z trudnościami administracyjnymi (uzyskanie pozwolenia na budowę i rozpoczęcie produkcji biogazu). Głównym powodem rozpoczęcia inwestycji był spadek opłacalności produkcji rolniczej, wynikający regulacji rynku buraków cukrowych i pszenicy, w ramach wspólnej polityki rolnej w Unii Europejskiej. Produkcja biogazu stała się bardziej opłacalna niż tradycyjna produkcja rolna.

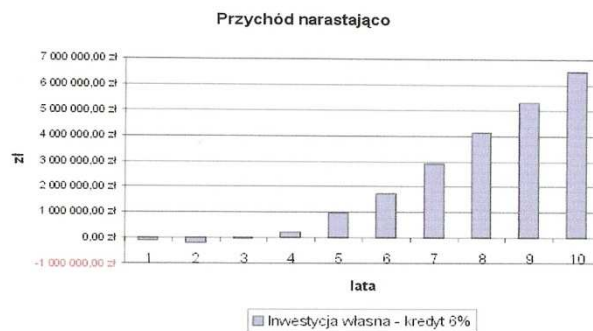

Koszt budowy zakładu wyniósł 1,6 mln euro. Z własnych środków pokryte było 1/3 wydatków. Resztę kwoty stanowił kredyt, zaciągnięty na okres 15 lat. Zakład produkuje rocznie 5 mln kWh energii elektrycznej. Pokrywa to roczne zapotrzebowanie na energię 1200 gospodarstw rolnych. Nadwyżki produkowanej energii odprowadzane są do sieci energetycznej. Ponadto uzyskiwana energia cieplna wykorzystywana jest do suszenia drewna, ziarna kukurydzy i jęczmienia. W przyszłości odprowadzane ciepło ma być przeznaczone do celów grzewczych dla jednej ze wsi położonej niedaleko zakładu. Odpady z produkcji wykorzystywane są jako nawóz organiczny do nawożenia pól, tzw. zamknięty obieg materii (czysta produkcja). Surowcem do produkcji biogazu jest kiszonka kukurydzy (6 tyś. ton), kiszonka z jęczmienia (2 tyś. ton), kiszonka ze słonecznika (1,5 tys. ton) i kiszonka z buraka cukrowego (0,5 tyś. ton). Surowiec do produkcji składowany jest na placu obok firmy. Powierzchnia pól przeznaczona pod uprawę to 150 ha. Stanowi to 1/3 ogólnego areału upraw współników. Biogaz produkowany jest w trzech silosach. Cały cykl fermentacji jest dokładnie monitorowany przez właścicieli. Odpowiednia temperatura czy PH to tylko dwa z licznych mierników mających decydujące znaczenie dla procesu produkcyjnego. Zapewnienie dobrych warunków dla rozwoju bakterii to szansa na otrzymanie dobrej jakości gazu. Aktualne parametry pomiaru rejestrowane są na komputerze. Ciągła kontrola pomiaru umożliwia szybkie wykrycie jakichkolwiek nieprawidłowości.

Opłacalność tej inwestycji porównywalna jest z polskim zakładem w Tychach. Należy tu jednak wziąć pod uwagę utracony dochód z surowców rolniczych, gdyż zakład w Tychach produkuje biogaz z odpadów komunalnych.

Odnawialne źródła energii to nie tylko aspekt ekonomiczny. Źródła te są traktowane jako misja związana z zapewnieniem energii dla przyszłych pokoleń i ochroną środowiska naturalnego.

Berent Lucyna

Zespół Szkół w Gołotczyźnie

Sitnik Danuta

Zespół Szkół Rolniczych w Janowie

7. Bezpieczeństwo i ochrona pracy w rolnictwie

W Niemczech, podobnie jak w Polsce, istnieją szczegółowe przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie i pokrewnych zawodach. Mimo tych przepisów nie da się całkowicie wyeliminować nieszczęśliwych wypadków. Ich przyczyny tkwią w mentalności ludzkiej, złych nawykach, braku wyobraźni. Przyczyny wypadków są różne, ale zawsze za każdym z nich, kryje się czyjeś kalectwo, tragedia osobista i rodzinna.

Uczestnicy wyjazdu brali udział w wykładzie wygłoszonym przez pana Siversa, eksperta do spraw bezpieczeństwa, członka rolniczego stowarzyszenia zawodowego. Spotkanie składało się z dwóch części. Pierwsza część miała charakter czysto informacyjny.

Prezentacja slajdów pokazała przemiany jakie dokonały się w wyglądzie niemieckich gospodarstw wiejskich na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Obecne gospodarstwa rolne w Niemczech to nie zagrody, gdzie znajdują się różne gatunki zwierząt lecz wyspecjalizowane przedsiębiorstwa z bogato wyposażonymi parkami maszynowymi.

Druga część spotkania odbyła się w specjalnie wyposażonym pomieszczeniu. Uczestnicy mogli obejrzyć jak w praktyce powinno wyglądać zabezpieczenie przed wypadkami w zabudowaniach gospodarskich. Ilustrowały to kolejne zdjęcia, na których widać było m.in. jak w prosty sposób można zabezpieczyć otwory w podłogach, właściwie umocować drabinę, zabezpieczyć schody czy rusztowania. Jak zabezpieczyć prace na dachu budynku gospodarczego czy też doły i zagłębienia. Zaprezentowane zostało również osobiste wyposażenie ochronne do prac leśnych „Forst”. Przykładowo komplet taki składa się z kasku ochronnego głowy, który posiada również osłonę na twarz, słuchawek chroniących słuch, odzieży przylegającej ściśle do ciała, spodni ochronnych zabezpieczających przed skaleczeniami, obuwia ochronnego, rękawic ochronnych oraz materiału opatrunkowego. Każdy element wyposażenia ochronnego „Forst” posiada odpowiednie atesty. Ważnym tematem było też przedstawienie sprzętu chroniącego drogi oddechowe, wykorzystywanego nie tylko w czasie prac z substancjami chemicznymi, ale także podczas wykonywania, przez alergików, czynności narażających ich na podrażnienia.

Przeciwdziałanie wypadkom oraz ubezpieczenia społeczne i majątkowe odgrywają ważną rolę wśród niemieckich rolników. Skuteczne zapobieganie wypadkom i chorobom zawodowym i odzwierzęcym nie może być obojętne żadnemu rolnikowi. Każde gospodarstwo rolne co trzy lata podlega inspekcji. Oceniany jest stan bezpieczeństwa gospodarstwa. Celem jest wyeliminowanie przyczyn nieszczęśliwych wypadków, które kończą się często utratą zdrowia a w niektórych przypadkach nawet utratą życia. Kontrola również ma na celu wskazać nieprawidłowości, które mogą prowadzić do chorób zawodowych. Nieprzestrzeganie przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie może okazać się dla właściciela bardzo kosztowne. Przepisy prawne regulujące te obszary to: UVVen – przepisy zapobiegające nieszczęśliwym wypadkom i VSGen – przepisy dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Egzekwowaniem przestrzegania przepisów w rolnictwie i leśnictwie w Niemczech zajmują się organy państwowe oraz stowarzyszenia zawodowe (Landwirtschaftliche Berufsgenossenschaft). Dzieje się tak gdyż tańsze jest zapobieganie wypadkom niż później wypłacanie świadczeń osobom poszkodowanym. Ubezpieczenia społeczne w Niemczech obejmują ubezpieczenia zdrowotne, wypadkowe, rentowe, opiekuńcze oraz ubezpieczenia na rzecz bezrobocia (jest to nowość w porównaniu z polskim systemem ubezpieczeń społecznych).

Zadania rolniczych stowarzyszeń zawodowych to m.in.:

- zapobieganie wypadkom w rolnictwie i leśnictwie,
- pierwsza pomoc udzielana ofiarom wypadków,
- rehabilitacja osób poszkodowanych w wypadkach,
- wypłacanie odszkodowań osobom poszkodowanym.

Przeciwdziałanie wypadkom i chorobom zawodowym jest ważne w każdym zawodzie. Rolnictwo jest jednak obszarem gdzie bardzo często dochodzi do mniej lub bardziej poważnych wypadków. Wynika to z specyfiki pracy w rolnictwie.

9. Zakończenie

Wyjazd studyjny dla nauczycieli przedmiotów ekonomicznych, dotyczący warunków i problemów ekonomicznego funkcjonowania gospodarstw rolnych w Niemczech, był jednym z kilku zorganizowanych w ostatnim czasie. Nauczyciele biorący udział w szkoleniu poznali zasady funkcjonowania niemieckich gospodarstw rolnych. Dzięki wykładom oraz wizytom w gospodarstwach rolnych mają porównanie jak funkcjonuje rolnictwo polskie i niemieckie. Cennym doświadczeniem było poznanie systemu kształcenia w zawodach rolniczych młodzieży i osób dorosłych w Niemczech, zasad sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych, technologii produkcji biogazu oraz bezpieczeństwa i ochrony pracy w rolnictwie. Zagadnienia omawiane podczas wyjazdu studyjnego zostaną wykorzystane w pracy dydaktycznej nauczycieli.

W anonimowym arkuszu ewaluacyjnym uczestnicy wyjazdu studyjnego wysoko ocenili zakres tematyki, poziom merytoryczny oraz organizację.

